

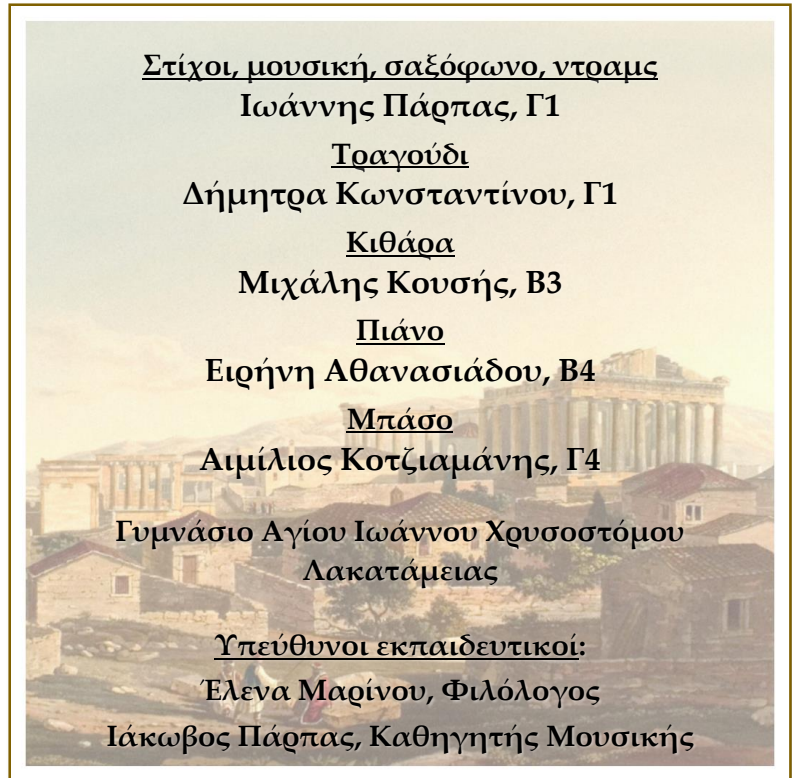
Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

Εἰς διδάσκαλος λαμπρός!

Στου Λαμπρίσκου του δασκάλου
πάει τον Κότταλο η μαμά
Με τον γιο της πού 'ν' αυθάδης
τα μαλλιά της τα τραβά.

Ούτε το άλφα ούτε το βήτα
να τα γράψει δεν μπορεί
κι έτσι τάλαινα ἢ δέλτος¹
όλο κείται ορφανή.
Τις αλάνες που συχνάζει
εύκολα μπορεί να πει
Κοῦ μὲν θύρη διδασκάλου²
δυσκολεύεται να βρει.

Ἵνον κείρεις³, αν ελπίζεις, ψύλλους στ' άχυρα να βρεις
και ο Κότταλος να μάθει και σωστά να μορφωθεί.

Για να κάνει ο Λαμπρίσκος πράξη τα επιθυμητά
«Δεῖρον άχρις ἥλιος δύση»⁴ η Μητροτίμα τού ζητά
Καμουτσικι τότε παίρνει και τον Κότταλο χτυπά
και ο Κότταλος αρχίζει μάταια να καρδιοχτυπά.

Ἵνον κείρεις, αν ελπίζεις, ψύλλους στ' άχυρα να βρεις
πως με σκῦτος⁵ πειθαρχία θα πετύχεις, αν θαρρείς.

«Μη, Λαμπρίσκε, σε ικετεύω. Πάψε, πάψε να χαρείς!
Και σε όλη τη ζωή σου μόνο προκοπή να δεις!»

¹ ο φτωχός ο πίνακας

² πού πέφτει βέβαια η πόρτα του δασκάλου

³ γαϊδούρι κουρεύεις

⁴ δείρε τον μέχρι να δύσει ο ήλιος

⁵ μαστίγιο

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

«Παῦσαι κακὰ ἔργα πρήσων⁶» ο Λαμπρίσκος απαντά.

«Ὅμνυμί σοι, οὐκέτι πρήξω⁷!» λέει ο Κότταλος μετά.

Ὅνον κείρεις, αν ελπίζεις, ψύλλους στ' άχυρα να βρεις
τρόπους ευγενείς να δείξεις με τη βία αν ποθείς.

Εφαρμόζει ο Λαμπρίσκος «Νέα Παιδαγωγική»
με ελπίδα πως θα μάθει ο Κότταλος γραμματική.
Μα αυτή δεν είναι λύση για κανέναν μαθητή
που προσπάθεια δεν κάνει μόνος του συνειδητή.

Ὅνον κείρεις, αν ελπίζεις, ψύλλους στ' άχυρα να βρεις.
Δίχως κίνητρα και στόχους να πετύχεις δεν μπορείς.

Μήπως άλλος φταίει εν τέλει κι άλλος πρέπει να ... δαρθεί;

Πηγές:

Ηρώνας, *Μίμοι*: 162. – Διδάσκαλος, μετάφρ. Θ. Κ. Στεφανόπουλος

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

οὐτω τί σοι δοίησαν αἱ φίλαι Μοῦσαι,
Λαμπρίσκε, τερπνὸν τῆς ζοῆς τ' ἐπαυρέσθαι,
τοῦτον κατ' ὤμου δεῖρον, ἄχρῖς ἢ ψυχὴ
αὐτοῦ ἐπὶ χειλέων μῶνον ἢ κακὴ λειφθῆ.
ἔκ μευ ταλαίνης τὴν στέγην πεπόρθηκεν
χαλκίνδα παίζων· καὶ γὰρ οὐδ' ἀπαρκεῦσιν

5

⁶ Πάψε να κάνεις κακές πράξεις

⁷ Σου το ορκίζομαι, δεν θα το ξανακάνω.

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

αἰ ἀστραγάλοι, Λαμπρίσκε, συμφορῆς δ' ἤδη
ὄρμᾶ ἐπὶ μέζον. **κοῦ μὲν ἢ θύρη κεῖται**
τοῦ γραμματιστέω—καὶ τριηκᾶς ἢ πικρῆ
τὸν μισθὸν αἰτεῖ κῆν τὰ Ναννάκου κλαύσω— **10**
οὐκ ἂν ταχέως λήξειε· τήν γε μὴν παίστην,
ὄκουπερ οἰκίζουσιν οἳ τε προυνεῖκοι
κοὶ δρηπέται, σάφ' οἶδε κῆτέρω δεῖξαι.
κῆ μὲν **τάλαινα δέλτος**, ἦν ἐγὼ κάμνω
κηροῦσ' ἐκάστου μηνός, ὄρφανὴ κεῖται **15**
πρὸ τῆς χαμεύνης τοῦ ἐπὶ τοῖχον ἐρμῖνος,
ἦν μήκοτ' αὐτὴν οἶον Αἴδην βλέψας
γράψῃ μὲν οὐδὲν καλόν, ἐκ δ' ὄλην ξύση·
αἰ δορκαλίδες δὲ λιπαρώτεραι πολλόν
ἐν τῆσι φύσης τοῖς τε δικτύοις κεῖνται **20**
τῆς ληκύθου ἡμέων τῇ ἐπὶ παντὶ χρώμεσθα.
ἐπίσταται δ' οὐδ' ἄλφα συλλαβὴν γνῶναι,
ἦν μὴ τις αὐτῶ ταῦτ' ἀπεντάκις βώση.
τριτῆμέρη Μάρωνα γραμματίζοντος
τοῦ πατρὸς αὐτῶ, τὸν Μάρων' ἐποίησεν **25**
οὔτος Σίμων' ὁ χρηστός· ὥστ' ἔγωγ' εἶπα
ἄνουν ἐμαυτὴν, ἣτις οὐκ ὄνους βόσκειν
αὐτὸν διδάσκω, γραμμάτων δὲ παιδείην,
δοκεῦσ' ἀρωγὸν τῆς ἀωρίης ἔξειν.
ἐπεὰν δὲ δὴ καὶ ρῆσιν οἶα παιδίσκον **30**
ἦ ἴγ' ἄμιν εἰπεῖν ἢ ὁ πατήρ ἀνώγωμεν,
γέρον ἀνήρ ὡσὶν τε κῶμμασιν κάμνων,
ἐνταῦθ' ὄκως νιν ἐκ τετραμένης ἠθεῖ
«Ἄπολλον ... Ἀγρεῦ ...», «τοῦτο» φημὶ «κῆ μάμμη,
τάλης, ἐρεῖ σοι—κῆστὶ γραμμάτων χήρη— **35**
κῶ προστυχῶν Φρύξ.» ἦν δὲ δὴ τι καὶ μέζον
γρυῖσαι θέλωμεν, ἢ τριταῖος οὐκ οἶδεν
τῆς οἰκίης τὸν οὐδόν, ἀλλὰ τὴν μάμμην,
γρηῦν γυναῖκα κῶρφανὴν βίου, κείρει,
ἢ τοῦ τέγευς ὑπερθε τὰ σκέλεα τείνας **40**
κάθητ' ὄκως τις καλλίης κάτω κύπτων.

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

τί μευ δοκεῖς τὰ σπλάγχνα τῆς κάκης πάσχειν
 ἐπεὰν ἴδωμι; κού τόσος λόγος τοῦδε·
 ἀλλ' ὁ κέραμος πᾶς ὥσπερ ἴτρυα θλῆται,
 κῆπῆν ὁ χειμῶν ἐγγυς ἦ, τρί' ἤμαιθα 45
 κλαίουσ' ἐκάστου τοῦ πλατύσματος τίνω·
 ἐν γὰρ στόμ' ἐστὶ τῆς συνοικίης πάσης,
 «τοῦ Μητροτίμης ἔργα Κοπτάλου ταῦτα»,
 κάληθίν' ὥστε μηδ' ὀδόντα κινήσαι.
 ὄρη δὲ ὀκοίως τὴν ράκιν λελέπηκε 50
 πᾶσαν, κατ' ὕλην, οἷα Δῆλιος κυρτεύς
 ἐν τῇ θαλάσση, τῶμβλὺ τῆς ζοῆς τρίβων.
 τὰς ἐβδόμας δ' ἄμεινον εἰκάδας τ' οἶδε
 τῶν ἀστροδιφέων, κούδ' ὕπνος νιν αἰρεῖται
 νοεῦντ' ὅτ' ἤμος παιγνίην ἀγινῆτε. 55
 ἀλλ' εἴ τί σοι, Λαμπρίσκε, καὶ βίου προῆξιν
 ἐσθλήν τελοῖεν αἶδε κάγαθῶν κύρσαις,
 μῆλασσον αὐτῶ—

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Μητροτίμη, <μη> ἐπεύχεο
 ἔξει γὰρ οὐδὲν μείων. Εὐθίης κοῦ μοι,
 κοῦ Κόκκαλος, κοῦ Φίλλος; οὐ ταχέως τοῦτον 60
 ἀρεῖτ' ἐπ' ὤμου τῇ Ἀκέσεω σεληναίῃ
 δείξοντες; αἰνέω τᾶργα, Κόπταλ', ἃ πρήσσεις·
 οὐ σοι ἔτ' ἀπαρκεῖ τῆσι δορκάσιν παίζειν
 ἀστράβδ' ὄκωσπερ οἶδε, πρὸς δὲ τὴν παίστρον
 ἐν τοῖσι προκυνεῖκοισι χαλκίζεις φοιτέων; 65
 ἐγὼ σε θήσω κοσμιώτερον κούρης,
 κινεῦντα μηδὲ κάρφος, εἰ τό γ' ἥδιστον.
 κοῦ μοι τὸ δριμὺ σκῦτος, ἢ βοὸς κέρκος,
 ᾧ τοὺς πεδήτας κάποτάκτους λωβεῦμαι;
 δότω τις εἰς τὴν χεῖρα πρὶν τυχολῆ† βῆξαι. 70

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

μή μ' ἱκετεύω, Λαμπρίσκε, πρὸς σε τῶν Μουσέων
καὶ τοῦ γενείου τῆς τε Κόττιδος ψυχῆς,
μή τῶ με δριμεῖ, τῶ ἔρω δὲ λώβησαι.

〈ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ〉

ἀλλ' εἰς πονηρός, Κότταλ', ὤσ' τε καὶ περνάς
οὐδεὶς σ' ἐπαινέσειεν, οὐδ' ὄκου χώρης
οἱ μῦς ὁμοίως τὸν σίδηρον τρώγουσιν.

75

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

κόσας, κόσας, Λαμπρίσκε, λίσσομαι, μέλλεις
ἔς μ' ἐνφορῆσαι;

〈ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ〉

μή ἴμέ, τήνδε δ' εἰρώτα.

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

τατακῶ, κόσας μοι δώσετ';

〈ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ〉

εἴ τί σοι ζώην,
φέρειν ὄσας ἂν ἡ κακὴ σθένη βύρσα.

80

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

παῦσαι ἱκαναί, Λαμπρίσκε.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

καὶ σὺ δὴ παῦσαι
κάκ' ἔργα πρήσων.

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

οὐκέτ' οὐκέτι πρήξω,
ᾄμνυμί σοι, Λαμπρίσκε, τὰς φίλας Μούσας.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

ὄσσην δὲ καὶ τὴν γλάσσαν, οὗτος, ἔσχηκας·
πρὸς σοι βαλέω τὸν μῦν τάχ' ἦν πλέω γρούξης.

85

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

ἰδού, σιωπῶ· μή με, λίσσομαι, κτείνης.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

μέθεσθε, Κόκκαλ', αὐτόν.

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

οὐ δεῖ σ' ἐκλήξαι,

Λαμπρίσκε· *δεῖρον ἄχρισ ἥλιος δύση.*

◀ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

ἄλλ'

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

ἄλλ' ἐστὶν ὕδρης ποικιλώτερος πολλῶ
καὶ δεῖ λαβεῖν νιν —κάπι βυβλίω δήκου,
τὸ μηδέν— ἄλλας εἴκοσιν γε, καὶ ἦν μέλλη
αὐτῆς ἄμεινον τῆς Κλεοῦς ἀναγνῶναι.

90

◀ΚΟΤΤΑΛΟΣ▶

ἴσσαϊ.

◀ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ▶

λάθοις τὴν γλάσσαν ἐς μέλι πλύνας.

◀ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ▶

ἐρέω ἐπιμηθέως τῶ γέροντι, Λαμπρίσκε,
ἐλθοῦσ' ἐς οἶκον ταῦτα, καὶ πέδας ἤξω
φέρουσ' ὅκως νιν σύμποδ' ὦδε πηδεῦντα
αἰ πότνια βλέπωσιν ἄς ἐμίσησεν.

95

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

Ἔτσι που να σε αξιώσουν οι αγαπημένες Μούσες, Λαμπρίσκε,
να δεις προκοπή και να χαρείς τη ζωή σου,

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

ἀργασε του τα πλευρά, ὥσπου η ψυχή του η ελεεινή
μόλις που να κρατηθεί στα χεῖλια του.

Μου ρήμαξε το σπίτι μου της ἀμοιρης παίζοντας κορώνα-γράμματα· 5
βλέπεις, δεν του φτάνουν πια τα κότσια, Λαμπρίσκε,
ἀλλά πάει πλέον ἀπό το κακό στο χειρότερο.

Πού πέφτει βέβαια η πόρτα του δασκάλου

-και η φαρμακερή τριακοστή ζητάει τα δίδακτρα, 10
ας κλαίω εγώ με μαύρο δάκρυ-
δεν είναι σε θέση να σου πει χωρίς να σκεφθεί.

Αν είναι ὁμως για τη λέσχη,
ὅπου ξημεροβραδιάζονται οι χαμάληδες και οι δραπέτες,
γνωρίζει ἀριστα να ξεναγήσει και ἄλλους.

Και η δόλια η πλάκα του, που τυραννιέμαι 15
να την στρώνω με κερί μήνα τον μήνα,

κείται ορφανή μπροστά στο πόδι του κρεβατιού
προς την πλευρά του τοίχου·

εκτός και αν, καμιά φορά, δεήσει να την κοιτάξει
σαν να βλέπει μπροστά του τον Ἄδη,

ὄχι βέβαια για να γράψει τίποτα της προκοπής,
μόνο και μόνο για να την καταγρατζουνίσει.

Τα κότσια ὁμως, τοποθετημένα στις θήκες και στα δίχτυα, 20

γυαλίζουν πολύ πιο πολύ και ἀπό το λαδικό μας,
που το χρησιμοποιούμε μέρα νύχτα.

Δεν ξέρει να ξεχωρίσει ούτε το γράμμα ἄλφα,
αν κάποιος δεν ξελαρυγγιαστεί να του επαναλαμβάνει
πέντε φορές τα ἴδια πράγματα.

Ὅταν προχθές ο πατέρας του

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

- τον μάθαινε να συλλαβίζει τη λέξη Ορέστης,
τον Ορέστη ο προκομμένος μου τον έκανε ρέστα. 25
- Τότε πια είπα ότι δεν είμαι παρά ένας βλάκας,
αφού δεν τον αφήνω να βόσκει γαιϊδάρους,
αλλά τον μαθαίνω γράμματα,
νομίζοντας ότι θα έχω κάποιον
να μου παρασταθεί στις δύσκολες ώρες.
- Και όταν καμιά φορά, ή εγώ ή ο πατέρας του, 30
γέρος άνθρωπος που υποφέρει από τα αφτιά του και τα μάτια του,
του ζητήσουμε, σαν παιδάκι που είναι,
να μας απαγγείλει κανένα μονόλογο,
μόλις αρχίζει να κουβαλάει νερό με το κόσκινο
«Άπολλον ... Αγρεῦ...»,
«αυτό», λέω, «κακομοίρη μου,
θα σου το πει και η γιαγιά σου, ας είναι αγράμματη, 35
και ο τελευταίος δούλος από τη Φρυγία».
- Και αν πούμε να υψώσουμε κάπως τη φωνή,
ή ξεχνάει τρία μερόνυχτα το κατώφλι του σπιτιού,
και την πληρώνει η γιαγιά του,
μια γριά γυναίκα που δεν έχει ψωμί να φάει,
ή απλώνει τα ξερά του πάνω στη στέγη 40
και κάθεσαι σαν τη μαϊμού, σκύβοντας κάτω.
- Να 'ξερες πώς υποφέρω μέσα μου με το χάλι του όταν τον βλέπω.
Και όχι πως με νοιάζει τόσο για του λόγου του,
αλλά δεν μένει κεραμίδι για κεραμίδι,
γίνονται θρύψαλα σαν παξιμάδια.
- Και όταν πλησιάζει ο χειμώνας, 45

Κατηγορία Δ': Τραγούδι

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ

κλαίγοντας πληρώνω τρία όβολα το κομμάτι
γιατί ολόκληρο το τετράγωνο βοά μ' ένα στόμα:
«αυτά είναι έργα του Κότταλου, του γιου της Μητροτίμης».
Και είναι αλήθεια, κι έτσι αναγκάζομαι και το βουλώνω.

Δες πώς κάηκε η πλάτη του ολόκληρη, 50
έτσι που σέρνει τη χαμένη του ζωή μέσα στα δάση,
όπως οι ψαράδες της Δήλου στη θάλασσα.

Πότε ο μήνας έχει επτά και πότε είκοσι
το γνωρίζει καλύτερα και από τους αστρονόμους·
και όταν σκέφτεται τις μέρες που έχετε αργία, 55
δεν του κολλάει ύπνος.

Όμως, αν είναι, Λαμπρίσκε, αυτές εδώ
να σου τα φέρουν δεξιά στη ζωή σου
και να δεις προκοπή, μην του δώσεις λιγότερες-

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Σταμάτα να παρακαλās, Μητροτίμη·
δεν πρόκειται να φάει λιγότερες.
Πού είσαι, Ευθή, Κόκκαλε, Φίλλε; 60
Σηκώστε τον στο άψε-σβήσε στους ώμους,
να δει αστεράκια.

Εύγε σου, Κότταλε, με τα κατορθώματά σου.
Δεν σου αρκεί πια να παίζεις με τα κότσια όπως αυτοί,
αλλά γυροκοπάς στη λέσχη με τους χαμάληδες 65
και παίζεις κορώνα-γράμματα.

Θα σε κάνω εγώ πιο κόσμιο και από κορίτσι,
να μην πειράζεις ούτε άχυρο, αν αυτό είναι που θέλεις.
Πού είναι το τσουχτερό λουρί, το βούνευρο,

Κατηγορία Δ': Τραγούδι**Α' ΒΡΑΒΕΙΟ**

που το 'χω για να μαστιγώνω όσους κρατώ

με χειροπέδες και στην απομόνωση;

Για να μου το δώσει κάποιος στο χέρι, προτού ξεράσω χολή.

70

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

Μη, Λαμπρίσκε, ικετεύω, μη,

στο όνομα των Μουσών, στα γένια σου,

στη ζωή του Κοτταλάκου·

μη με δείρεις με το τσουχτερό, αλλά με το άλλο.

〈ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ〉

Είσαι πονηρός, Κότταλε, και κανένας,

ακόμη και για πούλημα να σε είχε,

λόγο καλό για σένα δεν θα 'βρισκε,

75

ούτε στον τόπο όπου τα ποντίκια τρων το σίδερο.

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

Σε ικετεύω, Λαμπρίσκε,

πόσες σκοπεύεις να μου ρίξεις, πόσες;

〈ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ〉

Ρώτησε αυτήν, όχι εμένα.

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

Ωχ! Πόσες θα μου δώσετε;

〈ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ〉

Ζωή να 'χω, όσες αντέξει το βρομοτόμαρό σου.

80

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

Σταμάτα· φτάνει, Λαμπρίσκε,

〈ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ〉

Σταμάτα και εσύ να κάνεις βρομοδουλειές.

〈ΚΟΤΤΑΛΟΣ〉

Κατηγορία Δ': Τραγούδι**Α' ΒΡΑΒΕΙΟ**

Δεν θα ξανακάνω, δεν θα ξανακάνω

ορκίζομαι, Λαμπρίσκε, στις αγαπημένες Μούσες.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Μια γλώσσα που την έχεις του λόγου σου.

Έτσι και ξανακάνεις κιχ, σου βάζω κατευθείαν το φίμωτρο.

85

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

Κοίτα, σωπαίνω. Μη με σκοτώσεις, σε ικετεύω.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Αφήστε τον, Κόκκαλε.

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

Δεν πρέπει να σταματήσεις, Λαμπρίσκε.

Δείρ' τον ώσπου να δύσει ο ήλιος.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

.....>

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

Στην πονηρία όμως

είναι παρασάγγες πιο μπροστά και από την αλεπού

και πρέπει -εν ανάγκη και πάνω από το βιβλίο του ο χαμένος-

90

να φάει τουλάχιστον άλλες είκοσι,

ακόμα και αν πρόκειται να διαβάσει καλύτερα

και από την ίδια την Κλειώ.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Χα, χά!

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ

Είθε η γλώσσα σου να πλυθεί στο μέλι, έστω και εν αγνοία σου.

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

Θα πάω στο σπίτι, Λαμπρίσκε,

θα πω τα καθέκαστα στον γέροντα

95

-στερνή μου γνώση-

και θα γυρίσω με αλυσίδες,

για να τον βλέπουνε οι Μούσες που τις μίσησε

να πηδά εδώ μέσα πεδουκλωμένος.

Ἀθήναιος, Δειπνοσοφισταί - Παροιμιαί, μετάφρ. Σ. Γκιργκένης

Ὅνον κείρεις.

Γαϊδούρι κουρεύεις.

